

Έδεσσα, η πόλη μας

Η ιστορία της πόλης της Έδεσσας, από τις σημαντικότερες της αρχαίας Ελλάδας, υπήρξε αδιάκοπη από την ίδρυση της ως σήμερα. Με φυσικό πλούτο και χτισμένη πάνω στον Βράχο, λόγω της στρατηγικής της θέσης έθελξε πολλούς κατακτητές. Όμως, παρά τις περιόδους κατάκτησης, με πιο μεγάλη αυτή της Τουρκοκρατίας, κράτησε την εθνική της ταυτότητα και την απaráμιλλη φυσική ομορφιά της.

Η Έδεσσα σήμερα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις ομορφότερες πόλεις της Ελλάδας. Οι καταρράκτες της, το ιστορικό κέντρο, με χρώμα από παλιά Ελλάδα, οι αρχαιολογικοί της χώροι, η Κοίμηση της Θεοτόκου (εκκλησία του 14ου αιώνα), λείψανα των παλαιοχριστιανικών και βυζαντινών ναών στην περιοχή της Κάτω Πόλης του Λόγγου, το Γενί Τζαμί (το μόνο τουρκικό τέμενος που διατηρείται αναλλοίωτο), το Καναβουργείο (εργοστάσιο επεξεργασίας κάνναβης για κατασκευή σκοινιών) είναι μερικοί πόλοι έλξης για τους πολυάριθμους τουρίστες, που επισκέπτονται την πόλη μας κάθε μέρα.

Παρά την πυκνή μεταπολεμική της δόμηση, παραμένει πανέμορφη και εντυπωσιακή. Οι Καταρράκτες της, τα πολυάριθμα κανάλια της, που διασχίζουν την πόλη με τις μικρές γέφυρες επικοινωνίας, τα μεγάλα πάρκα της (Κιουπρί, Καταρρακτών, Μεγάλου Αλεξάνδρου, 25ης Μαρτίου), οι δενδροφυτεμένοι δρόμοι, είναι στοιχεία που την καθιστούν μοναδική.

Η Έδεσσα του σήμερα, πρωτεύουσα του νομού Πέλλας - πατρίδας του Μεγάλου Αλεξάνδρου-συναντά μπροστά της μια μεγάλη πρόκληση. Την πρόκληση της αναζήτησης και διεκδίκησης ταυτόχρονα του ρόλου που πρέπει να διαδραματίσει στην Ενιαία Ευρώπη, στην Ελλάδα, στη Μακεδονία. Με συμμετοχή σε κοινές δράσεις όπως: Εθνικό Δίκτυο πόλεων με ποτάμι, Παγκόσμιο οργανισμό πόλεων με πολιτιστική κληρονομιά και Ευρωπαϊκό δίκτυο πόλεων για εξοικονόμηση ενέργειας (Energy Cities), η πόλη μας προσπαθεί μέρα με την μέρα, χρόνο με τον χρόνο για την ανάπτυξη της με την βοήθεια του ανθρώπινου δυναμικού της, των δημοτών της, και των δημοτικών παραγόντων της, που συναποτελούν την καλύτερη δυνατή εγγύηση για το μέλλον της.

Ιστορία της περιοχής

Η Έδεσσα, πρωτεύουσα του νομού Πέλλας, πατρίδας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, είναι ίσως η μόνη σημαντική πόλη της Αρχαίας Μακεδονίας, που λειτούργησε αδιάλειπτα και ακατάπαυστα 3.000 χρόνια με ζωτικότητα, δυναμισμό και προπαντός ακλόνητη πίστη και αγάπη για την ύπαρξη της. Οι πρώτοι προϊστορικοί οικισμοί απαντώνται δίπλα στις πηγές του ποταμού Έδεσσαίου καθώς και στις όχθες του, στην περιοχή Καρκάγια (είναι αντιπροσωπευτικό το τελευταίο δείγμα προϊστορικού οικισμού, που αποκαλύφθηκε πέρσι κατά την εκτέλεση των εργασιών της παράκαμψης της πόλης). Σύμφωνα με την παράδοση, τον 9ου αιώνα π.Χ. ο Περδίκας ή Καράνος ιδρύει την Μακεδονική δυναστεία των Τημενιδών. Επιβάλλεται στους Φρύγες, που κατοικούσαν την περιοχή και ιδρύει την πόλη την οποία ονομάζει Αιγές.

Η αρχαία Έδεσσα αναπτύσσεται σε δύο άνισα επίπεδα: την Άνω Πόλη ή Ακρόπολη πάνω στον Βράχο και την κάτω πόλη στον Λόγγο, όπου ήταν οργανωμένος και ο κύριος αρχαίος οικισμός. Παρά την μεγάλη υψομετρική διαφορά τους τα δύο επίπεδα ήταν οχυρωμένα ως ενιαίο σύνολο με ισχυρό τείχος, το οποίο ενισχύονταν με διαδοχικούς πύργους. Η οχύρωση της πόλης ανάγεται στον 4ο αιώνα π.Χ. Η πόλη γνωρίζει την Ρωμαϊκή κυριαρχία το 148π.Χ. και στα τέλη του 2ου π.Χ. αιώνα κατασκευάζεται η Εγνατία οδός (Via Egnatia). Η σπουδαιότητα της πόλης ενισχύεται, αφού ο σημαντικός εμπορικός και στρατιωτικός δρόμος, που συνδέει Δύση με Ανατολή, περνάει από την

πόλη της Έδεσσας. Στα Βυζαντινά χρόνια, λόγω της στρατηγικής της θέσης, αποτελεί πεδίο συγκρούσεων και διεκδικήσεων. Δέχεται βαρβαρικές επιδρομές από Γότθους, Βησιγότθους, Οστρογότθους και Ούνους. Στο τέλος του 6ου μ.Χ. αιώνα σταματά η ζωή στην κάτω πόλη. Οι κάτοικοι λόγω των βαρβαρικών επιδρομών εγκαθίστανται στην Ακρόπολη. Έτσι νιώθουν πιο ασφαλείς.

Η πόλη αναπτύσσεται και οργανώνεται στο Άνω Επίπεδο μέχρι και σήμερα. Στο τέλος του 6ου αιώνα μ.Χ. δέχεται επιδρομές και από σλαβικά φύλα. Το 997 μ.Χ. πέφτει στα χέρια του Βούλγαρου βασιλιά Σαμουήλ. Στα τέλη του 11ου αιώνα ανακτάται από τον Βυζαντινό αυτοκράτορα Βασίλειο Β'. Από τον 10 αιώνα μ.Χ. καθιερώνεται για την πόλη η ονομασία Βοδενά (Voda = νερό). Τον 14ο αιώνα μ.Χ. γίνεται πεδίο εμφυλίων συγκρούσεων μεταξύ των Παλαιολόγων. Το 1351 μ.Χ. περνάει στα χέρια των Σέρβων. Διοικείται από τον Θωμά Πρελιούμποβιτς και την γυναίκα του Αγγελίνα Μαρία Παλαιολογίνα, μέχρι το 1367 μ.Χ. Μετά από μία περίοδο αναρχίας αλώνεται από τους Τούρκους το 1389 μ.Χ. Από το 1389 μ.Χ. μέχρι το 1922 μ.Χ. Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι αποτελούν τις δύο μεγάλες πληθυσμιακές θρησκευτικές ομάδες της πόλης. Στα τέλη του 18ου αιώνα η πόλη περνάει στην κυριαρχία του Αλή-Πασά των Ιωαννίνων. Πολύ πριν το 1821 μ.Χ., ο επαναστατικός ενθουσιασμός ξεσπά στην περιοχή και οργανώνονται ένοπλες ομάδες. Το '21, όταν ξέσπασε η επανάσταση, στην περιοχή του Βερμίου, συμμετέχει με αρχηγό τον Αγγελή Γάτσο.

Στα τέλη του 19ου αιώνα η εθνολογική σύνθεση της «μείζονος» Μακεδονίας ήταν ένα μωσαϊκό θρησκευτών και πολιτισμών, αποτελούμενο εκτός από Έλληνες (ελληνόφωνους, σλαβόφωνους, βλαχόφωνους) από Τούρκους, Βούλγαρους Σέρβους Αλβανούς καθώς και Εβραίους κυρίως στη Θεσσαλονίκη. Η πόλη συμμετέχει στον ένοπλο Μακεδονικό αιώνα του 1904-08 μ.Χ., που απέβλεπε στη απόκρουση των βουλγαρικών προκλήσεων. Πρωτεργάτες του αγώνα αυτού ο ιατρός Δ. Ρίζος, ο καθηγητής Α. Φράγκος και ο επαγγελματίας Ι. Χατζηνίκος. Η απελευθέρωση από την Οθωμανική κυριαρχία πραγματοποιείται στις 18 Οκτωβρίου 1912 μ.Χ. Ακολουθούν οι βαλκανικοί πόλεμοι και ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος. Στην περιοχή μας επίκεντρο των συγκρούσεων ήταν το Καϊμακτσαλάν. Η πόλη διέρχεται την μεγαλύτερη ακμή της από τα τέλη του 19ου αιώνα ως το τέλος του μεσοπολέμου. Το 1892 μ.Χ. ολοκληρώνεται η σιδηροδρομική σύνδεση Μοναστηριού – Θεσ/νίκης. Στο μέσο της διαδρομής η Έδεσσα που, από τότε εξελίσσεται σε οργανωμένο βιομηχανικό κέντρο. Μαζί με την Θεσ/νίκη, Βέροια και Νάουσα γίνονται σημαντικοί προμηθευτές προϊόντων υφαντουργίας και Εριουργίας της Κεντρικής Ευρώπης και των Βαλκανίων.

Η δημιουργία των εργοστασίων οφείλεται κυρίως στην κινητήρια δύναμη του νερού και την άφθονη ύπαρξη πρώτων υλών. Η πρώτη βιομηχανική ζώνη αναπτύσσεται στην περιοχή των καταρρακτών. Εργάζονται 2.500 εργάτες. Παράλληλα αναπτύσσεται σημαντικά και η μεταξουργία. Ακόμη λειτουργούν νερόμυλοι, μπατάνια, ελαιοτριβεία, σησαμοτριβεία, ηλεκτρογεννήτριες όλα με την δύναμη του νερού. Το 1922 μ.Χ. με την ανταλλαγή των πληθυσμών έρχονται οι πρόσφυγες που συμβάλλουν κι αυτοί στην οικονομική ζωή της πόλης. Τότε αναπτύσσεται ιδιαίτερα η ταπητουργία. Την περίοδο του μεσοπολέμου η πόλη ζει το απόγειο της οικονομικής, εμπορικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ακμής της. Αυτή η ακμή όμως διακόπτεται από την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου. Η πόλη πληρώνει βαρύ τίμημα στα Αλβανικά βουνά με πλήθος παλικαριών της. Στις 18 Απριλίου 1941 μ.Χ. οι Γερμανοί μπαίνουν στην Έδεσσα. Κατά την διάρκεια της κατοχής στην πόλη και την περιοχή της δρουν ένοπλα τμήματα του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ. Οι επιτυχίες των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης είναι πολλές, με αποκορύφωμα αυτή στο Μουχαρέμ Χάνι. Στις 12 Σεπτεμβρίου 1944 μ.Χ., μετά από επίθεση ανταρτών εναντίον της γερμανικής φρουράς της πόλης, σκοτώνεται ο Γερμανός διοικητής των Ες-Ες. Οι Γερμανοί για αντίποινα καίνε ένα μεγάλο τμήμα του πρώτου οικιστικού πυρήνα της πόλης, το Βαρόσι. Αποτεφρώνουν 250 κατοικίες και την επόμενη μέρα καίνε ολοκληρωτικά το χωριό Μεσημέρι. Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και ο εμφύλιος ανακόπτουν την βιομηχανική άνθηση.

Τα μεταπολεμικά χρόνια τα εργοστάσια κλείνουν αδυνατώντας να εκσυγχρονιστούν και να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες της αγοράς. Αρχίζει η εσωτερική και η εξωτερική μετανάστευση. Αξιοσημείωτο γεγονός στα τέλη της δεκαετίας του '50 αποτελεί η κινηματική δράση εδεσσαίων πολιτών να σώσουν το μοναδικό φυσικό φαινόμενο των καταρρακτών. Με πρωτεργάτες τους Ι.Οικονόμου, Α. Γάλη, Α. Γαζέπη και αδελφές Στουγιαννάκη ανατρέπουν την απόφαση του Υπουργού Δημοσίων έργων Κ. Καραμανλή, που προέβλεπε μεγάλη τεχνητή λίμνη στο πάρκο καταρρακτών και αφανισμό, έτσι, του φαινομένου των υπέροχων υδατοπτώσεων. Οι αγωγές κρατούν μήνες, τα αιτήματα αναδεικνύονται πανελλήνια. Οι πρωτεργάτες και η κινηματική δράση των πολιτών δικαιώνονται στο συμβούλιο της Επικρατείας. Οι καταρράκτες σώζονται.

Σήμερα η Έδεσσα είναι ένα σύγχρονο διοικητικό, τουριστικό και αγροτικό κέντρο. Πόλεμοι και καταστροφές, εισβολές και καταλήψεις, κοινωνικές και πολιτικές ανακατατάξεις, αυταρχισμό και μαζική μετανάστευση δεν στάθηκαν ικανοί λόγοι να λυγίσουν αυτή την πόλη και να ανατρέψουν την πορεία της. Συναντά σήμερα μπροστά της ακόμα μια μεγάλη πρόκληση. Αυτή της αναζήτησης αλλά και διεκδίκησης του ρόλου που πρέπει να διαδραματίσει στην Ενιαία Ευρώπη, στην Ελλάδα, στην Μακεδονία.

<https://www.dimosedessas.gov.gr/el/i-poli-edessa/perigrifi-tis-perioxis>